

arkivrapport

Fornlämning L1984:5343, fastigheten Malmköping 2:17, Lilla Malma socken, Flens kommun, Södermanlands län. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning.

Patrik Gustafsson Gillbrand

Sammanfattning

Sörmlands Arkeologi AB har 2020-03-31 utfört en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning inom fornlämning L1984:5343/Lilla Malma 49:1, fastigheten Malmköping 2:17, Lilla Malma socken, Flens kommun, Södermanlands län. Undersökningen genomfördes med anledning av att Vattenfall Services Nordic AB avsåg att ersätta en befintlig kopplingskiosk med en ny nätstation inom ovan rubricerat område. Fornlämningen består av en boplats från yngre stenålder.

Det övervakade schaktet var cirka 5 x 4 meter stort och grävdes skiktvis ned till ett djup om cirka 0,3 meter. I den framschaktade ytan påträffades enstaka bitar sentida glas och skörbrända stenar. Det var tydligt att marken inom schaktet var omrörd, vilket förmodligen skett vid anläggandet av den intilliggande Förrådsgatan samt av äldre ledningsschakt. Inga fynd samlades in vid undersökningen.

Inledning

I enlighet med länsstyrelsens beslut (1st dnr 431-6226-2019) har Sörmlands Arkeologi AB utfört en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning inom fornlämning L1984:5343/Lilla Malma 49:1, fastigheten Malmköping 2:17, Lilla Malma socken, Flens kommun, Södermanlands län (bilaga 1-3). Fältarbetet genomfördes 2020-03-31. Projektledare samt fält- och rapportansvarig var Patrik Gustafsson Gillbrand, arkeolog vid Sörmlands Arkeologi AB.

Undersökningen genomfördes med anledning av att Vattenfall Services Nordic AB avsåg att ersätta en befintlig kopplingskiosk med en ny större nätstation inom ovan rubricerat område. Schaktet planerades att uppgå till en storlek om cirka 4 x 4 meter med ett djup om cirka 0,5 meter. Arbetet innebar markingrepp inom fornlämning L1984:5343, som är en boplats från yngre stenålder (bilaga 4).

Länsstyrelsen i Södermanlands län fattade därför, med stöd av 2 kap 13§ i Kulturmiljölagen (1988:950), beslut om en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning i samband med det planerade markingreppet. Ansvarig för kostnaden var Vattenfall Services Nordic AB.

Platsen för undersökningen ligger direkt sydöst om *Förrådsgatan* i den norra delen av Malmahed i centrala Malmköping. Området består av en av en flack sandig platå belägen på Strömsholmsåsen mellan 55 och 50 meter över havet. Strax norr därom höjer sig den skogsbevuxna Plevnahöjden till cirka 80 meter över havet. Heden karaktäriseras av ett plant gräsbevuxet område som genomkorsas av flera vägar.

Malmköping är en del av riksintresse för kulturmiljövården (Malmköping D31), som karaktäriseras av en regements- och handelsort samt köping från år 1784. Orten har en stadsmässig rutnätsplan

med en välbevarad äldre bebyggelse. I beskrivningen till riksintresset lyfts även den aktuella stenåldersboplatsen L1984:5343 (Sörmlandsbygden 1988, s. 125ff).

Enligt Kulturmiljöregistret (KMR) domineras Malmköping av den ytstora stenåldersboplatsen, daterad till 4000-2000 f.Kr. (bilaga 3). Det förekommer även andra lämningar i närområdet. Väster om kyrkan ligger *Länsmansgården*, där man tidigare påträffat stridsyxegravar från tiden mellan 2700 och 2300 f.Kr. (L1984:4649). Inne i byggnaden finns en stor föremålssamling med många stenyxor (L1984:4560). I samma område låg tidigare Malma by med skriftliga belägg från 1300-talet (L1984:4889). Nordöst om heden undersöktes år 1984 en skadad stensättning (L1984:4888) och strax intill påträffades nyligen en mindre yta med fynd av järnålderskeramik och slagg (L1982:6573). Därtill har en fyndplats för slagen kvarts och bergart framkommit norr om heden (L1984:4876). Det finns även gott om militära lämningar i anslutning till hedens norra sida, till exempel skyttegravar (L1984:4216), samt ett rest minnesmärke över Kungliga Södermanlands regemente (L1984:5342).

Stenålderboplatsen L1984:5343 har varit föremål för ett flertal olika arkeologiska insatser med varierande omfattningar från 1930-talet och fram till idag (bilaga 4). I den norra delen genomförde Ivar Schnell ett antal provundersökningar mellan åren 1936-1939 (Olsson & Hultén 1985, s. 7ff & där anförda källor). Direkt sydöst om fornlämningen genomfördes en provundersökning år 1981 inför uppförandet av en vårdcentral och år 1985 utfördes en schaktningsövervakning vid Förrådsgatan (Olsson & Hultén 1981). År 1995 genomfördes en schaktningsövervakning i fornlämningens västra del (Matthing 1995). Åren 2013 och 2014 skadeinventerades norra delen av fornlämningen med efterföljande arbetsinsatser i syfte att återställa markytan (Gustafsson 2014a & 2014b). År 2017 övervakades ett ledningsschakt strax öster om Lilla Malma kyrka (Gustafsson Gillbrand 2017). Vid samtliga undersökningar påträffades lämningar från neolitikum i form av bland annat skörbränd sten, keramik, stenartefakter och brända ben.

Syfte & målsättning

Syftet med schaktningsövervakningen var att dokumentera berörda lämningar och kulturlager.

Genomförande

Det arkeologiska fältarbetet genomfördes parallellt med anläggningsarbetet. Schaktet grävdes skiktvis ned till önskvärd nivå. Öppnad yta samt schaktväggar rensades för hand. Schaktet mättes in med handburen GPS och beskrevs i text. Ett representativt urval av översikter och detaljer samt schakt fotodokumenterades. Inga fynd samlades in vid undersökningen.

Resultat

Inför fältarbetet hade den äldre kopplingskiosken tagits ned. Därefter öppnades en cirka 5 x 4 meter stor yta.

Schaktbeskrivning: Under ett cirka 0,10 meter tjockt förnaskikt fanns gulbeige sand som ställvis var mörkflammig till sin karaktär med ett mindre inslag med klumpar av lera samt grus. Inom undersökningsytan fanns även två äldre ledningsschakt. Jordens sammansättning indikerade att marken inom schaktet var omrörd, vilket förmodligen skett vid anläggandet av den intilliggande Förrådsgatan samt vid grävning för kabelschakt. Inom undersökningsytan påträffades såväl sentida glasfragment som enstaka skärviga-/skörbrända stenar ner till ett djup om 0,25 meter under markytan. Därefter var sanden mer grusig samt innehöll enstaka runda stenar, cirka 0,10-0,15 meter stora (bilaga 5).

Skörbränd sten indikerar att värmealstrande anläggningar, såsom härdar och kokgropar, torde förekomma i närområdet. Vid tidigare utförda undersökningar inom fornlämningen har även likande iakttagelser noterats (Gustafsson Gillbrand 2017, Olsson & Hultén 1985).

Efter undersökningen fylldes schaktet igen med grus som underlag till den nya nätstationen, som därefter lyftes på plats (bilaga 5).

Bilagor

- Bilaga 1. Utdrag ur Sverigekartan med undersökningens belägenhet markerad.
Bilaga 2. Utdrag ur Terrängkartan med den aktuella miljön utmarkerad.
Bilaga 3. Digitala Fastighetskartan med lämningar enligt KMR och undersökningsområdet utmarkerat.
Bilaga 4. Utdrag ur Fastighetskartan med lämningar (KMR), undersökt schakt och tidigare arkeologiska insatser.
Bilaga 5. Fotodokumentation.

Referenser

Digitala Fastighetskartan. Fastighetskartan med höjdkurvor, Södermanlands län, Gävle. 2005. Källa: Lantmäteriet.

KMR. Kulturmiljöregistret/Fornsök, Riksantikvarieämbetet. Datauttag (2019-06-26), Södermanlands län (www.fmis.raa.se).

Gustafsson, Patrik. 2014a. *Arkeologisk förundersökning i form av en schaktövervakning och skadeinventering inom del av fornlämningsområdet för fornlämningen Lilla Malma 49:1 inom fastigheten Malmköping 2:16 vid Malmahed, Lilla Malma socken, Flens kommun, Södermanlands län. Sörmlands museum. Arkivrapport 2014:01A*. Nyköping.

Gustafsson, Patrik. 2014b. *Arkeologisk förundersökning i form av återställning av markskador (körskador) inom del av fornlämningen Lilla Malma 49:1 inom fastigheterna Malmköping 2:16 och 2:17 vid Malmahed, Lilla Malma socken, Flens kommun, Södermanlands län. Sörmlands museum. Arkivrapport 2014:06A*. Nyköping.

Gillbrand Gustafsson, Patrik. 2017. *Fornlämning 49:1, Komministern 12, Apotekaren 3 & Malmköping 2:17, Lilla Malma socken, Flens kommun, Södermanlands län. Boplats, tidigneolitikum. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Sörmlands Arkeologi AB, Rapport 2017:06*. Nyköping.

Olsson, Eva & Hulthén, Birgitta. 1986. *Stenåldersboplatsen på Malmahed*. Fornlämning 49, Malmahed, Lilla Malma socken, Södermanland. Delundersökning 1981. RAÄ och SHM. *Rapport UV 1985:20*. Stockholm.

Matthing, Ola. 1995. *Schaktningar inför anläggande av transformatorstation och elledningar*. Fornlämning nr 49, Malmahed, Kvarteren Apotekaren & Komministern, Lilla Malma socken, Flens kommun, Södermanlands län. Arkeologisk förundersökning. *Södermanlands museum. Kulturmiljöavdelningen. Rapport 1995:28*. Nyköping.

Sörmlandsbygden 1988:1. Rolf Ryberg (red). Södermanlands hembygdsförbunds årsbok. Femtiosjätte årgången. Nyköping.

Terrängkartan. Kartförlaget, Gävle. 2013. Källa: Lantmäteriet.

Administrativa uppgifter

Projektnummer Sörmlands Arkeologi AB: 1928

Länsstyrelsens dnr: 431-6226-2019

Tid för undersökningen: 2020-03-31

Personal: Patrik Gustafsson Gillbrand

Belägenhet: N (x) 6556522 E (y) 598928

Koordinatsystem: SWEREF 99 TM

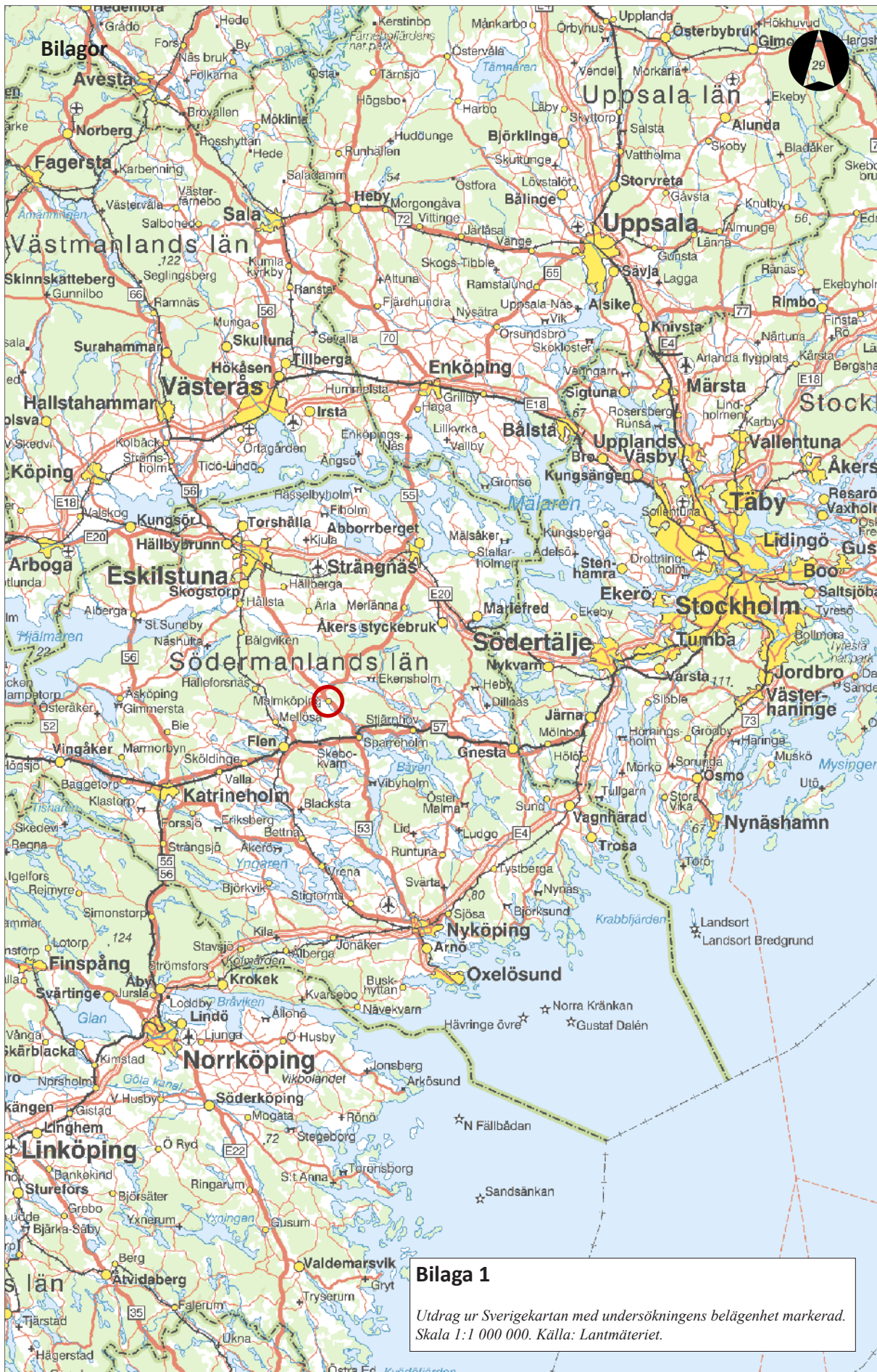
Höjdsystem: RH 2000

Undersökt yta: Intensivt 20 m²

Inget analogt dokumentationsmaterial utöver rapporten föreligger. Digital dokumentation förvaras hos Sörmlands Arkeologi AB i väntan på meddelande från ATA angående rutiner för leverans av digitalt material.

Inga fynd samlades in vid undersökningen.

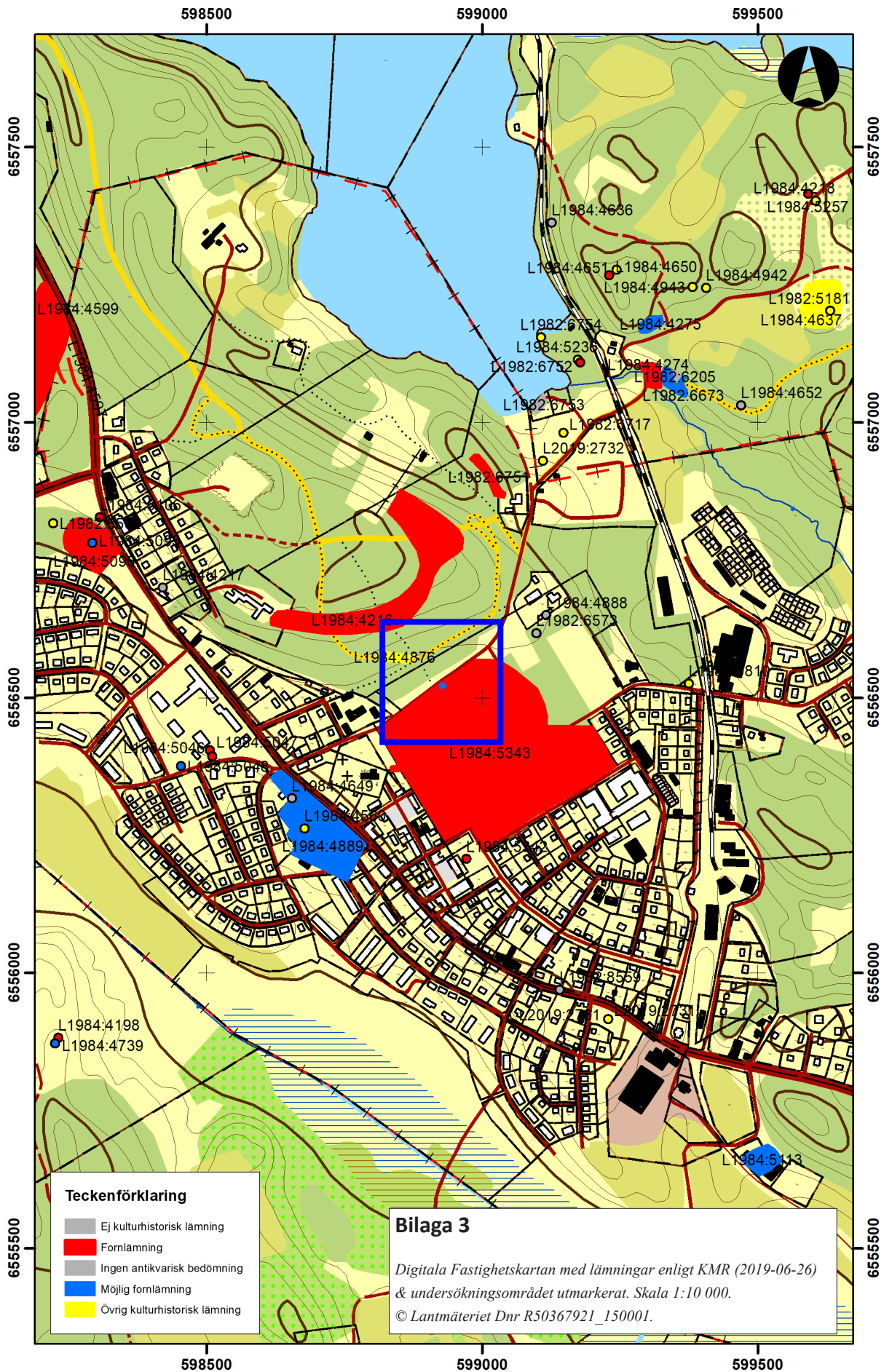
Bilaga 1

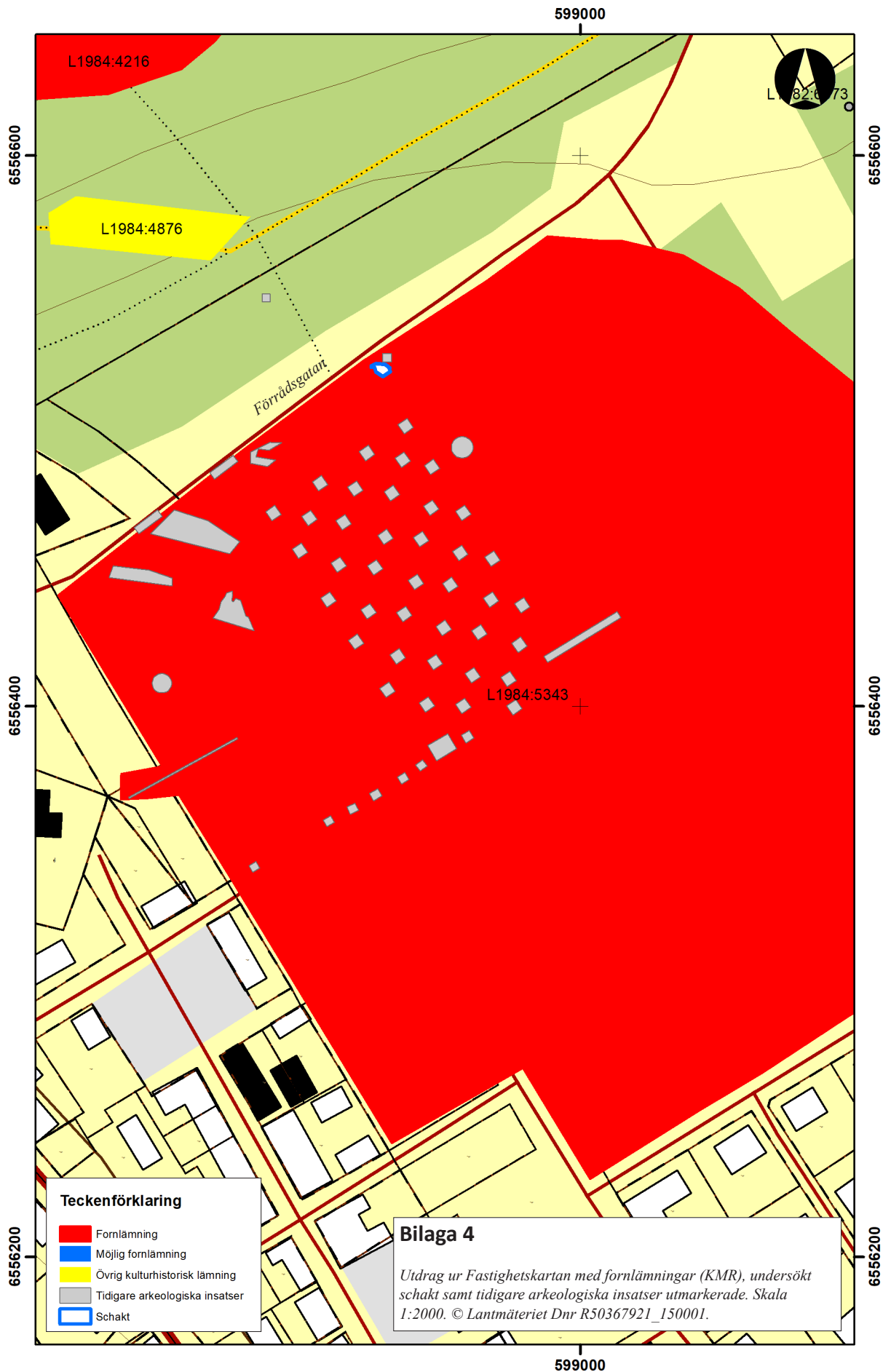
Utdrag ur Sverigekartan med undersöknings belägenhet markerad.
 Skala 1:1 000 000. Källa: Lantmäteriet.

Bilaga 5. Fotodokumentation

Den rivna kopplingskiosken som stod i den norra kanten av fornlämningen L1984:5343 invid Förrådsgatan. Bilden är tagen från öster. Foto: Patrik Gustafsson Gillbrand 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Det övervakade schaktet. Bilden är tagen från öster. Foto: Patrik Gustafsson Gillbrand 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Den nya nätstationen lyfts på plats. Bilden är tagen från öster. Foto: Patrik Gustafsson Gillbrand 2020, Sörmlands Arkeologi AB.